

(2003 р.) міжнародних конференцій. Разом із тим, як цілком влучно відмічає Ю.Седляр, надані рекомендації суттєво не позначилися на ефективності застосування політики санкцій Організації, адже вони передбачали якісне реформування принципів діяльності Ради Безпеки ООН, що не відповідало національним інтересам держав-членів із правом вето.

У третьому розділі Ю.Седляр ретельно досліджує найбільш контроверсійні епізоди застосування політики санкцій у рамках ООН, а саме іракський, іранський та північнокорейський епізоди. Відмічаючи чинники, що впливали на ефективність застосування санкційних заходів у цих випадках, автор, з нашої точки зору, обґрунтовано констатує, що обструкціоністська позиція Китаю і Росії при обговоренні питання про санкції у Раді Безпеки ООН, що зумовлена прагненням до наддержавного статусу першого і посиленням авторитарних тенденцій у керівництві другої, призводить до появи рудиментів “холодної війни”, що і не дозволятиме у повній мірі використати потенціал санкційної політики для підтримки міжнародного миру і безпеки у XXI ст.

Четвертий розділ монографії Ю. Седляр присвятила аналізу реалізації політики санкцій на регіональному рівні, насамперед, у розрізі роботи таких організацій як Європейський Союз, Організація Американських Держав (ОАД) та Африканський Союз. Досліджуючи проблему на даному рівні, автор відмічає, що головними викликами, які вирішуються об’єднаннями за допомогою санкційної політики, є підтримка представницької демократії, захист прав і свобод людини, а також попередження конфліктів між державами-членами. У роботі Ю. Седляр ретельно аналізує джерельно-документальну базу ЄС з реалізації політики санкцій, з’ясовує інституційне забезпечення санкційних заходів Євросоюзу, а також оцінює ефективність європейської політики санкцій на прикладі трьох епізодів – суданському, конголезькому та білоруському. Варто підкреслити, що в цілому важко не погодитись із загальним умовиводом автора про низьку ефективність політики санкцій ЄС, що пояснюється конфліктом інтересів держав-членів при здійсненні санкцій організації, непослідовністю виконання ними рішень по санкціям, відсутністю політичної підтримки санкцій ЄС з боку інших світових акторів. Аналіз дипломатичної практики ОАД з реалізації політики санкцій, зокрема проти Гаїті, Гватемали і Перу, засвідчує, що держави-члени вдаються до санкційного тиску, насамперед, для просування демократії, захисту прав і свобод людини у Західній півкулі. Слід звернути увагу на те, що Ю.Седляр цілком влучно в даному розділі вказує на те, що політика санкцій не є ефективним засобом підтримки миру на Африканському континенті через інтернаціоналізацію конфліктів в Африці, слабкість економіки держав регіону, децентралізацію системи державного управління, сепаратистські настрої, високий рівень корупції.

Особливий акцент зроблено на розгляді політики санкцій США (розділ 5), що, з нашої точки зору, не викликає сумніву з огляду на ті позиції, що посідають Сполучені Штати в сучасній світовій політиці, а також зважаючи на широку і різнобічну американську практику застосування санкційної політики для захисту національних інтересів на світовій сцені. Вибір епізодів застосування політики санкцій також не викликає заперечень,

адже Ю. Седляр обрала для розгляду найбільш рельєфні питання для міжнародної безпеки як нерозповсюдження ядерної зброї, міжнародний тероризм. Диференційованими є й досліджувані концепції застосування санкцій у дипломатії США, а саме – всеохоплююча і цільова, які верифікуються на політиці санкцій проти Куби, Індії, Пакистану, Китаю і Сирії. Отже, здійснений автором аналіз політики санкцій США дозволить переосмислити досвід використання міжнародних санкцій як технології глобального управління у контексті розбудови асиметричної та симетричної моделей міждержавного співробітництва. Разом із тим, даний розділ є дещо переобтяженим статистичним матеріалом, таблицями, які доречніше було б винести у додатки.

Окремими недоглядами монографії Ю. Седляр може вважатись недостатній аналіз односторонньої практики застосування політики санкцій, насамперед, у зовнішній політиці Китаю, Росії, Японії, інколи у роботі зустрічаються змістовні повтори, що дещо ускладнює сприйняття матеріалу. Також у тексті деколи трапляються помилки технічного характеру, що не змінює у цілому позитивного враження від дослідження, яке характеризується самостійністю умовиводів, завершеністю та оригінальністю.

Отже, високий теоретичний рівень, насиченість багатим фактичним матеріалом, струнка логічна конструкція – всі ці якості рецензованого наукового дослідження, на нашу думку, складають цінність цієї праці, котра, безперечно, повинна викликати інтерес у науковців, викладачів і студентів, що навчаються за спеціальністю “міжнародні відносини”.

Перепелица Г. Н., доктор политических наук, профессор, директор Института внешней политики Дипломатической академии Украины при МИД Украины (Украина, Киев), juliasedlyar@gmail.com

Рецензия на монографию: Седляр Ю. А. Международные санкции в мировой политике: теория и практика: монография / Ю. А. Седляр. – Николаев: Черноморский государственный университет им. П. Могила, 2013. – 412 с.

Perepelitsa G. M., Doctor of Political Sciences, Professor, Director of the Foreign Policy Institute of Diplomatic Academy of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine (Ukraine, Kiev), juliasedlyar@gmail.com

Review of the monograph: Y. O. Sedlyar monography “International Sanctions in the World Politics: Theory and Practice”. – Mykolayiv, Petro Mohyla Black Sea State University edition, 2013. – 412 p.

* * *

Петренко І. М.

доктор історичних наук, професор кафедри педагогіки, культурології та історії, Полтавський університет економіки і торгівлі (Україна, Полтава), petr-ir@rambler.ru

РЕЦЕНЗІЯ НА КНИГУ: Радовський В. С. Пригоди “НОВОГО ЖМАЙЛА”. ЗАГАДКА ОДНІЄЇ БІОГРАФІЇ. ПРИЯТЕЛІ-ВОРОГИ. ТАМ, ДЕ ПЕРЕТИНАЛИСЯ ДОРОГИ СІРКА І ТЕТЕРІ [ТЕКСТ] / [В. С. Радовський] – Львів: “СПОЛОМ”, 2012. – 160 с.

Ім’я українського письменника, журналіста, дослідника актуальних проблем історії України Володимира Сергійовича Радовського добре відоме широкому колу читачів. Він є автором бестселера “У зап’ястях Великого Яструба” (Львів, 2005), а також низки цікавих і оригінальних досліджень із серії “Бібліотека Тимка Паду-

ри”. Рецензована праця “Пригоди “нового Жмайла”. Загадка однієї біографії. Приятелі-вороги. Там, де перетиналися дороги Сірка і Тетері” теж відноситься до цієї серії.

Рецензована книга належить науково-популярного жанру досліджень та складається із двох частин: у “Пригодах “нового Жмайла” йдеться про керівника повстання 1630 року Тараса Трясила, досліджується тема його походження. А у “Приятелях-ворогах” розповідається про складні, суперечливі і трагічні взаємини легендарного Івана Сірка та гетьмана Павла Тетері. І якщо для українських істориків перша половина життя Сірка суцільна “біла пляма”, то В. Радовський заповнює цю лакуну власним перекладом твору Тимка Падури про кошового. Дослідник вважає, що настав час знайомства вчених і пересічних читачів із життям і творчістю Тимка Падури (1801-1871) – українського-польського поета і композитора, співця козаччини, популяризатора українського фольклору та музики. Тривалий час його наукова спадщина залишалася осторонь наукових інтересів дослідників, нині настав час критично оцінити його твори і, проаналізувавши їх, ліквідувати деякі лакуни в історії України, а також змінити деякі оцінки і факти минулих історичних подій. Твори Тимка Падури мають посісти гідне місце у сучасній історіографії, крім того, вони є і джерелом дослідження історії українського козацтва, воєнних конфліктів, побуту, повсякденного життя ранньомодерної історії України тощо.

Володимир Радовський на початку праці цілком слушно зазначив, що “<...> пошукові труди дослідника, навіть коли бракує додаткових джерел, найчастіше завершуються новими знахідками, а останні додають нові деталі не тільки до образу конфлікту, але й до образів керівних діючих осіб. Жоден з істориків не може похвалитися тим, що він виголосив останнє слово і перетворився на майстра бронзових справ. Скульптори, ливарники можуть стільки завгодно споруджувати бронзові фігури, але “фахівцям з національної справи своєї країни” ніколи не вдасться зробити історичну науку своєї країни забронзовілою і неперушною, немов застійне гниле болото. Адже крім офіційної (тимчасово утаємниченої) історії, існують ще інші – критична (правдивіша), багатоваріантна, таємна (найправдивіша)” (С. 9). Особливо це стосується такої допоміжної історичної дисципліни як генеалогія.

Важливе місце в процесі дослідження генези становості козацтва належить з’ясуванню його соціального обличчя, чисельності, особового та етнічного складу. Актуальність цих питань зумовлена широким спектром джерел формування козацької верстви. Адже до неї ввійшли, окрім української людності, представники інших народів, що, безумовно, вплинуло на утвердження станової свідомості. Володимир Радовський стверджує, що “<...> хто перетворює гетьмана Левона Ізоповича на Левка Івановича, еміра Ізмаїла на Марка Жмайла, Левона Гуна на Дмитра Гуню, або Гасана (Хасана) на Тараса Трясила (Трясовину), переконані, що чинять мудро. Але вони помиляються” (С. 9).

В. Радовський далекий від ідеалізації козацтва. Дослідник, спираючись на свідчення Тимка Падури, показує сваволу, жорстокість, неорганізованість, жадібність козаків. У козацьких же ватажках особливо засуджує прагнення до влади та збагачення.

В. Радовський аналізує протистояння між гетьманами Григорієм Чорним і Тарасом Трясилом. Певний час між гетьманами тривала “битва універсалів”, тобто кожен з них розсилав по містечках свої звернення (універсали), доводячи, що його супротивник не має права на булаву, а до козаків підсиляли агентів – переманювати на свій бік. Така ситуація невизначеності могла тривати роками і призвести до братовбивчої війни за булаву. Щоб не допустити цього, хтось мусив поступитися своїми амбіціями, й ось тоді Т. Трясило пустився на підступні хитрощі. Вийшовши з військом із Січі, він послав до Г. Чорного гінця, в якому повідомив, що прагне переговорів. Водночас, пустив чутку, що не має наміру битися, а згоден передати йому булаву.

Не всі подробиці цієї невеселої, пов’язаної з підступництвом, історії нам відомі. Але суть полягала в тому, що, спровокувавши Г. Чорного на переговори, Т. Трясило запросив його до себе і там убив. За іншою версією, Т. Трясило підіслав до Чорного вірних собі запорожців, які схопили гетьмана, привезли до нього і перед його очима порубали.

Підступність ніколи не була виявом лицарства. Та коли йшлося про булаву гетьмана, про лицарство, на жаль, забували. Втім, якщо Г. Чорного справді захопила розвідка, то будемо вважати, що йдеться не про підступництво, а про бойову операцію. Але так чи так, а гетьман Г. Чорний загинув. І це дало змогу Тарасові Трясилу проголосити себе гетьманом України.

Автор стверджує, що “в нашій країні роль пластичних хірургів перебравли на себе представники інтелектуальних професій – історики, прозаїки, поети. У своїх творах вони міняли своїм героям не тільки зовнішність, але й імена” (С. 53). Так, за висновками автора, татарського еміра Ізмаїла вони перетворили на Марка Жмайла. Дослідник стверджує, що неухважність науковців до особи Ізмаїла почалася від М. Максимовича. Виникла ця традиція у зв’язку з неприйняттям деяких міркувань Тимка Падури щодо тюркських коренів козацької старшини. І одним із перших зробив це Пантелеймон Куліш.

Володимир Радовський на підтвердження своєї думки наводить лист від відомого історика-булгоровознавця, академіка Міжнародної академії булгаристики, інновації і культури Фаргата Нурутдінова. У цьому листі міститься уривок із болгарського літопису про те, як емір Ізмаїл, вислухавши присуд козацького суду, залишив Запорозьку Січ.

Автор рецензованої роботи акцентував увагу на тому, що Тарас Трясило походив із кримських татар, ставши козаком, прийняв православну віру та взяв ім’я Абрам Тарасса. Це було підкріплене і італійськими джерелами (С. 65). Згодом нащадки його змінили прізвище на Тарасевичів та отримали шляхетський герб. Ці дані автор запозичив з публікації діаспорного українського історика Юрія Гаєцького (Гарвард, США) “Про походження Тараса Трясила”, висновки якого підкріпив доказами відомого українського бібліографа Є. В. Рукавічної-Гордзівської з її монографії про Київського митрополита Євгенія Болховітінова (С.65).

В. Радовський, уважно проаналізувавши історіографію і джерельну базу про походження Тараса Трясила дійшов до висновку, що варто було б перевидати “Синопсис Киевский” і “Прибавления к Синопсису” (упорядник митрополит Євгеній), аби мати додаткові докази

українсько-козарського чи українсько-булгарського походження гетьмана Тараса Трясила (Трясовини, Трассо, Трасса) і переконатися, що його справжнім первісним ім'ям було Хасан (Гасан, Асан, Тарасу)" (С. 68).

Дослідник Володимир Радовський провів копійку, скрупульозну роботу по виявленню і опрацюванню історіографічних джерел, які проливають світло на походження Тараса Трясила, його боротьбу за владу та з ворогами, смерть. Паралельно з цим читачі можуть побачити оточення гетьмана, з'ясувати суспільно-політичні обставини, в яких йому довелося діяти, зрештою сформулювати висновки про менталітет і деякі особливі прикмети козацького стану. Це дозволить скласти певний історичний погляд на багато важливих актуальних проблем в історії козащини, позбутися певних стереотипів, особливо, що стосується героїзації козацького стану.

У праці автор подав цитати із багатьох праць українських та іноземних дослідників, які проливають світло на постать Тараса Трясила та його сучасників, а також джерел. Це дає підстави вважати рецензовану роботу солідним науковим виданням.

Друга частина рецензованої праці В. Радовського присвячена двом непересічним постатям в історії України – кошовому отаману Запорозької Січі Івану Сірку і гетьману Павлу Тетері, а також аналізу того, де пересікалися їхні життєві шляхи та як вони після років дружби стали ворогами.

В. Радовський, аналізуючи ці питання, спирається на життєписи І. Сірка і П. Тетері з фактами, добутими Тимком Падурою під час його студій над рукописними матеріалами з колекцій митрополита Київського Євгенія (Болховітінова), з приватних архівів магнатів та української шляхти.

Під час пошуку й розробки теми пересічення шляхів І. Сірка та П. Тетері в поле зору В. Радовського потрапляють інші політичні та військові дії доби Руїни.

В. Радовський помістив у праці уривки у власному перекладі з історичного нариса Тимка Падури про Сірка. Робота містить багато цитат із творів відомих українських і російських дослідників (зокрема, Юрія Мицика, Тетяни Яковлевої, Михайла Грушевського, Наталії Яковенко, Володимира Гнатюка, Ярослава Дашкевича та багатьох інших).

В. Радовський зробив припущення про булгарське походження І. Сірка та П. Тетері (С. 123). А це об'єднує їх із Марком Жмайлом і Тарасом Трясилом.

У праці вміщено уривки з розмов гетьмана П. Тетері з кримським послом Дедеш-Агою, записані королівським резидентом 19 березня 1664 року, а також його листування з королем.

Для Тимка Падури Іван Сірко – це “добрий дух степів України” (С. 138), мудрий політик і дипломат, який вмів впливати на перебіг подій і досягати результатів.

Наприкінці своєї роботи В. Радовський порушує питання про долю булави гетьмана П. Тетері.

Отже, рецензована праця відзначається актуальністю, багатою джерельною базою та спирається на останні досягнення сучасної історичної науки. В. Радовський порушив багато важливих питань, не на всі знайшов відповіді, але це завдання для дослідників майбутнього. Автор залучив твори українсько-польського історика і митця Тимка Падури для того, щоб сформулювати свій

погляд на багато питань в історії України доби козащини. Це важливо, адже тільки зараз зростає інтерес дослідників до творів цього польського історика і митця, котрий був очевидцем і учасником багатьох історичних подій, або спілкувався з тими людьми, які творили історію. Крім того, в рецензованій роботі В. Радовський залучив листи і свідчення сучасного казанського історика Фаргата Нурутдінова, котрий має власний, нестандартний погляд на чимало проблем в історії України, адже розшифрував багато давньобулгарських літописів, які нині знаходять визнання світовою історичною наукою.

Книга розрахована на фахівців і широке коло читачів. Вона буде корисною, перш за все тим дослідникам, котрі цікавляться добою козащини в історії України.

Петренко І. Н., доктор исторических наук, профессор кафедры педагогики, культурологии и истории, Полтавский университет экономики и торговли (Украина, Полтава), petr-ir@rambler.ru

Рецензия на книгу: Радовский В. С. Приключения “нового Жмайла”. Загадка одной биографии. Приятели-враги. Там, где пересеклись дороги Сирка и Тетери [Текст]. [В. С. Радовский]. – Львов : СПОЛОМ, 2012. – 160 с.

Petrenko I. M., doctor of historical sciences, professor of pedagogy, cultural and history, Poltava University of Economics and Trade (Ukraine, Poltava), petr-ir@rambler.ru

Review of the book: Radovsky V. S. Adventures of “new Zhmayla”. Riddle of one biography. Friends-enemies. Where, were crossed roads Sirka and Teteri [Text]. [V. S. Radovsky]. – Lviv : SPOLOM, 2012. – 160 pages.

* * *

Хома О. І.

доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет (Україна, Вінниця), sg_denisiyk@mail.ru

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ:

Годлевська В. Ю. Консолідація демократичного суспільства в Іспанії (1982–1996 роки) : МОНОГРАФІЯ. – Вінниця : ВНТУ, 2013. – 412 с.

Перехід до демократії, становлення та подальший розвиток демократичних систем світу в останній чверті двадцятого століття скрізь відбувалися через подолання низки проблем. Не всі трансформаційні процеси завершилися перемогою демократії й не всі встановлені демократичні системи виявилися стабільними. Безсумнівно значущість у зв'язку з цим набуває аналіз досвіду тих країн, які успішно здійснили демократичний перехід і радикально змінили соціально-політичну систему держави, створивши стійку і ефективно функціонуючу форму демократії.

Однією з таких країн є Іспанія. Потреба в сучасному науковому дослідженні даної теми зумовлена відсутністю в вітчизняній історіографії праць, присвячених історії консолідації демократичного суспільства в Іспанії. Тож важливість та актуальність монографії В. Ю. Годлевської є очевидною.

В монографії досліджується історія утвердження іспанського демократичного суспільства, особливості та закономірності його перебігу. Авторкою широко висвітлено особливості демократичної трансформації, виявлено основні аспекти взаємодії провідних політичних